

TA'LIM TIZIMINI ZAMONAVIYLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQIQCHIDA CHET TILLARDA TA'LIM OLIISHDA KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHINING AFZALLIKLARI

A. Isakov

Ingliz tili fan o'qituvchi, Oreintal Universiteti, Toshkent, O'zbekiston

Abstract. This article examines the problem of using multimedia technologies in teaching foreign languages, which makes the teaching process more effective. In addition, the use of computer technology helps to increase the enthusiasm for learning foreign languages, because it is possible to absorb the culture of the language being studied through authentic materials. Computer technologies make the process of teaching foreign languages interactive. Various multimedia programs help students to be more active and communicative. An example of the use of multimedia is the cross-cultural online project, which helps to increase the motivation to learn foreign languages and the formation of socio-cultural competence. Working on the Intercultural Online project helps to develop students' intellectual-logical and heuristic abilities, because they need to analyze the constantly received socio-cultural information, divide the main thing, systematize the processed information. In addition, during the project, students learn to transfer their existing knowledge of a foreign language to new socio-cultural situations and problems, to see contradictions, and to make independent decisions at the same time. They noted that participation in this necessary intercultural online project is a high motivation factor for learning foreign languages. In addition, in the process of creative research on the global Internet, a language personality capable of cultural - cultural communication is formed.

Keywords: *multimedia technologies, motivational and motivational instruction manual, interactive nature of teaching, didactic use of presentation, immersion in target language culture, cross-cultural online project, socio-cultural information.*

Аннотация. В данной статье рассматривается проблема использования мультимедийных технологий в обучении иностранным языкам, что делает процесс обучения более эффективным. Кроме того, использование компьютерных технологий способствует повышению энтузиазма к изучению иностранных языков, поскольку через аутентичные материалы можно впитывать культуру изучаемого языка. Компьютерные технологии делают процесс обучения иностранным языкам интерактивным. Различные мультимедийные программы помогают студентам быть более активными и коммуникативными. Примером использования мультимедиа является кросс-культурный онлайн-проект, способствующий повышению мотивации к изучению иностранных языков и формированию социокультурной компетентности. Работа над проектом «Межкультурный онлайн» помогает развивать интеллектуально-логические и эвристические способности учащихся, ведь им необходимо анализировать постоянно получаемую социокультурную информацию, разделять главное, систематизировать обрабатываемую информацию. Кроме того, в ходе проекта студенты учатся переносить имеющиеся у них знания иностранного языка на новые социокультурные ситуации и проблемы, видеть противоречия и одновременно принимать самостоятельные решения. Они отметили, что участие в этом необходимом межкультурном онлайн-проекте является высоким фактором мотивации к изучению иностранных языков. Кроме того, в процессе творческого поиска в глобальной сети Интернет формируется языковая личность, способная к культурно-культурному общению.

Ключевые слова: *мультимедийные технологии, мотивационно-мотивационная инструкция, интерактивный характер обучения, дидактическое использование*

презентации, погружение в изучаемую языковую культуру, межкультурный онлайн-проект, социокультурная информация.

Annotsiya. Ushbu maqolada chet tillarini o'qitishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish muammosi ko'rib chiqiladi, bu esa o'qitish jarayonini yanada samaraliroq qiladi. Bundan tashqari, kompyuter texnologiyalaridan foydalanish xorijiy tillarni o'rganishga bo'lgan ishtiyoqni oshirishga yordam beradi, chunki haqiqiy materiallar orqali o'rganilayotgan til madaniyatiga singdirish mumkin. Kompyuter texnologiyalari xorijiy tillarni o'qitish jarayonini interaktiv amalga oshiradi. Turli multimedia dasturlari talabalarning yuqori faolligi va kommunikativligiga yordam beradi. Chet tillarini o'rganishga bo'lgan motivatsiyani oshirish va ijtimoiy-madaniy kompetentsiyani shakllantirishga yordam beruvchi madaniyatlararo onlayn loyiha multimediyadan foydalanishga misol bo'la oladi. Madaniyatlararo Onlayn loyihasi ustida ishlash talabalarning intellektual - mantiqiy va evristik qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi, chunki ular doimiy ravishda olinadigan ijtimoiy-madaniy ma'lumotlarni tahlil qilishlari, asosiy narsani taqsimlashlari, qayta ishlangan ma'lumotlarni tizimlashtirishlari kerak. Bundan tashqari, loyiha davomida talabalar chet tilidagi mavjud bilimlarini yangi ijtimoiy-madaniy vaziyatlar va muammolarga o'tkazishni, qarama-qarshiliklarni ko'rishni, bir vaqtning o'zida mustaqil qaror qabul qilishni o'rganadilar. Bu zarur madaniyatlararo Onlayn loyihasida ishtirok etish chet tillarini o'rganish uchun yuqori motivatsiya omili ekanligini ta'kidladilar. Bundan tashqari, global Internetda ijodiy izlanishlar jarayonida u madaniy - madaniyatlar muloqotiga qodir til shaxsi shakllanadi.

Kalit so'zlar: *multimedia texnologiyalari, rag'batlantiruvchi va rag'batlantiruvchi o'quv qo'llanma, o'qitishning interaktiv tabiati, taqdimotdan didaktik foydalanish, maqsadli til madaniyatiga singdirish, madaniyatlararo onlayn loyiha, ijtimoiy-madaniy ma'lumotlar.*

Kirish. XXI-asr axborotlashtirish va kompyuterlashtirish asri iqtisodiyot, fan va madaniyatni muvaffaqiyatli rivojlantirish shartlaridan biri ekanligi bugun hech kimda shubha tug'dirmaydi. Demak, zamonaviy ta'lim oldida turgan asosiy vazifalardan biri – yangi axborot va kompyuter texnologiyalarini qo'llashga qodir, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashdir. Kompyuter madaniyati har qanday soha mutaxassisi zamonaviy telekommunikatsiya texnologiyalari sharoitida ishlaydigan mutaxassisning professional muhim sifatiga aylandi. Kompyuter madaniyatining asosiy belgisi bu qobiliyatdir. Multimedia texnologiyalarini faoliyat sohasida qo'llash, ularni yuzaga keladigan vazifalarni hal qilishda samarali qo'shish usullari va mexanizmlarini aniq tushunish.

Shunday qilib, multimediya va kompyuter texnologiyalari shunday kommunikativ vositalar bo'lib, ular chet tilidagi mashg'ulotlarda universal qo'llash imkoniyatini beradi va an'anaviy texnik vositalardan farqli o'laroq, kompleks foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi. Usullar Endi rus va xorijiy metodologlar ta'kidlaydilar.

Multimedia texnologiyalaridan foydalanishning quyidagi asosiy motivlari:

1. Multimedia texnologiyalari, birinchi navbatda, chet tilidagi darslar uchun jozibador va samaralidir, chunki ular yordamida nafaqat til, balki madaniy hodisalarni ham oson tushuntirish mumkin. Bundan tashqari, ular an'anaviy ommaviy axborot vositalaridan olinmaydigan va chet tilidagi darslarda

muvaffaqiyatli qo'llanilishi mumkin bo'lgan cheksiz miqdordagi haqiqiy ma'lumotlarga ega. Shuni ta'kidlash kerakki, barcha ma'lumotlar raqamli shaklda saqlanishi mumkin. Ular umuman ta'lim jarayoni, xususan, xorijiy tillarga o'qitish jarayoni samaradorligini oshirishini ham aytish mumkin.

2. Zamonaviy multimedia texnologiyalari chet tillarini o'rganishga bo'lgan qiziqish va motivatsiyani oshiradi, bu eng avvalo, ular an'anaviydan ko'ra har xil, a'lo darajadagi o'quv mashg'ulotlarini taklif etishi bilan bog'liq. Materiallar, shuningdek, chet tilidagi darslar bo'yicha yangi shakllar, usullar va ish usullari. Bundan tashqari, ular xorijiy tillarni o'qitish jarayonini samarali qo'llab-quvvatlaydi, chunki ular barcha haqiqiy o'quv qo'llanmalari bilan bog'liqdir.

3. Zamonaviy kompyuter texnologiyalari boshqa madaniyatga sho'ng'ish va uni eng yaxshi tushunish imkoniyatini beradi, talabalarga boshqa madaniyat vakillari bilan muloqot qilish imkoniyatini beradi [2].

Shunday qilib, zamonaviy multimedia texnologiyalari xorijiy tillarni o'qitish jarayoni uchun yangi cheksiz texnologik, axborot va uslubiy imkoniyatlar yaratadi, deb da'vo qilish mumkin. Butun dunyoda qabul qilingan zamonaviy vositalarning to'liq to'plamini va dunyoda to'plangan barcha ma'lumotlar hajmini o'z ichiga olgan keng qamrovli axborot maydonini ifodalaydi.

Natija. Multimedia vositalaridan texnologik vosita sifatida foydalanish haqida gapirganda, kompyuterdan chet tilidagi darslarda ham o'qitish, ham talabalar uchun foydalanish muhimligini ta'kidlash kerak. Bu kompyuterning maxsus multimedia dasturlari yordamida turli mavzudagi matnlarni, mehnat talab qiladigan mashqlarni tuzish, video va audiomateriallarni saqlash va tasniflash, ular bilan keyingi ishlash uchun kompyuterda saqlash, chizmalarni tuzish mumkinligi bilan bog'liq. xorijiy o'qitish jarayonini yanada samarali va jozibador qiladigan turli multimedia taqdimotlari.

Zamonaviy kompyuter texnologiyalarining uslubiy imkoniyatlariga kelsak, shuni ta'kidlash kerakki, kompyuter ularni chet tilidagi darslarda qo'llashning keng imkoniyatlarini taqdim etadi. Multimediadan foydalanish chet tili bo'yicha o'quv materiallarini ishlab chiqishga yondashuvni tubdan o'zgartiradi. Chet tillarini multimedia dasturlari asosida interfaol o'qitish metodik, didaktik va psixologik tamoyillarning butun majmuasini to'liqroq amalga oshirish imkoniyatini beradi.

Kompyuter dasturlari xorijiy tillarni o'qitish jarayonini yanada qiziqarli va ijodiy qiladi. Shunga o'xshash dasturlar yordamida o'quvchilarning tilni o'rganish darajalarini hisobga olish va bitta dastur doirasida turli darajadagi murakkablikdagi vazifalarni ishlab chiqish, bu o'qitishda individual va differentsial yondashuv tamoyilini amalga oshirishga imkon beradi. Shu bilan birga, mumkin bo'lgan

qiyinchilik va vazifalarning mavjudligi printsipiga rioya qilish ta'minlanadi, har bir talabani individual ish tezligi hisobga olinadi.

Multimedia texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari haqida gapirganda, ularning shubhasiz afzalliklarini ta'kidlash kerak:

-individual ishni amalga oshirish imkoniyati. Bu, birinchi navbatda, kompyuterning o'quvchilarning yosh xususiyatlari va til tayyorgarligi darajasi, ularning individual psixologik fazilatlarini sifatida hisobga olinishi mumkinligi bilan bog'liq: xotira turi, tafakkuri, temperament turi; talabani kompyuter bilan o'zaro aloqasi; individual ish stavkasini va materialni taqdim etish usulini tanlash. Talabalar o'zlari uchun mos rejimda ishlashlari mumkin - kompyuter xatolarni turli xil tahlil qiladi va talabalarni baholaydi;

- o'z vaqtida qayta aloqa mavjudligi. Multimedia dasturlari o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini tayyorlash uchun noyob va juda samarali vosita, shuningdek, talabalarining mustaqil ishi uchun materialdir. Ular har qanday ma'lumotlar banklari va turli ensiklopediyalardan foydalanishlari mumkin. Kompyuter dasturlari mustaqil ishlashda yordam beruvchi turli xil kalitlar, maslahatlar va ko'rsatmalar bilan ta'minlangan;

- materialni aniq taqdim etish uchun katta imkoniyatlar. Ta'limning kompyuter shaklida taqdimotdan didaktik foydalanish chegaralari kengaytirildi, bu faol, signalizatsiya, simulyatsiya-modellashtirish funksiyalarini bajarish bilan bog'liq. Kompyuter matnlar, jadvallar, chizmalar, fotosuratlar, sxemalar, rivojlanish jadvallari va assotsiativ fikrlashni mustahkamlash ko'rinishidagi statistik vizual vositalardan foydalanish hisobiga og'zaki va og'zaki bo'lmagan taqdimotning barcha turlarini taklif qiladi (5);

- multimedia texnologiyalari turli xil vazifalar va muammoli vaziyatlarda yangi imkoniyatlar ochadi va turli yordamchi texnik vositalardan faol foydalanadi. Qo'llab-quvvatlovchi audio va videoga ega bo'lgan kompyuter zamonaviy mintaqaviy geografik ma'lumotlarning ajoyib manbai bo'lib, har qanday jamiyat madaniyatini aks ettiradi va nafaqat talabalarga ushbu madaniyatni taqdim etadi, balki ajoyib haqiqiy material sifatida ham xizmat qiladi. Mohiyatan yangi maxsus ishlab chiqilgan dasturlardan foydalanish e'tiborni olingan ma'lumotlarni ijodiy qayta ishlash foydasiga o'zgartirishga imkon beradi, bu esa ijodiy kognitiv vazifalarni bajarish uchun kalit bo'lib xizmat qiladi. Kompyuterdan bunday foydalanish talabalarining dunyoqarashini kengaytiradi, shuningdek, zamonaviy ta'limning gumanistik yo'nalishiga to'liq mos keladigan o'rganilayotgan til madaniyatiga singib ketadi; [3]

- multimedia texnologiyalari turli xil kompyuter ma'lumotnomalari, lug'atlari, multimedia dasturlaridan foydalanish imkoniyatini beradi, shuningdek,

o‘quv materiallari bankini doimiy ravishda to‘ldirish uchun Internetning ulkan resurslaridan cheksiz foydalanishning yangi imkoniyatlarini ochadi. Bularning barchasi talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetensiyasini shakllantirish, rivojlantirish va takomillashtirishga yordam beradi;

- o‘quv materialini bilan ishlashning interfaol shakli, malakani shakllantirish ketma-ketligi va dinamikasini boshqarishni avtomatlashtirish natijasida yuzaga kelgan talabalarning faolligi. Bu jarayon interaktiv xarakterga ega ikki tomonlama aloqa sifatida talabaning kompyuter bilan dialogi amalga oshiriladi. Zamonaviy avtomatlashtirilgan o‘quv dasturlari talabalarning javoblarini saqlashni osonlashtiradi, kerak bo‘lganda ularga yordam ko‘rsatish, bilimlarni bosqichma-bosqich baholash, ishdagi muvaffaqiyatlarni aniqlash, shu bilan o‘zlashtirish va baholashni yanada moslashuvchan boshqarish tizimini amalga oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga turli xil kalitlar bilan ta‘minlangan bunday dasturlar nazoratni amalga oshirishga yordam beradi;

- multimedia texnologiyalaridan foydalanishning ko‘p qirraliligi. Sinov, grafik va ovozning turli kombinatsiyalari o‘quv materialini tezroq va muvaffaqiyatli saqlash imkoniyatini beradi; - diqqatni jamlash. Shu kabi topshiriqlarni tez-tez takrorlash, ayniqsa chet tillarini o‘rganishda kompyuterdan foydalanishda mantiqiy bo‘ladi; [4]

- individual rag‘batlantirish. Har bir talaba qobiliyat darajasiga qarab maqsadga erishishga intiladi;

- ijodkorlik. Multimedyaning interfaol xususiyatlari, boshqa madaniyat vakillari bilan elektron yozishmalar imkoniyati talabalarning ijodiy faolligini rivojlantirishga yordam beradi [1].

Shunday qilib, yangi multimedia texnologiyalarini ishlab chiqish va ularni chet tillarni o‘qitish jarayoniga joriy etish bilan bir qatorda qo‘shimcha o‘quv vositalarining katta qismi paydo bo‘ldi. O‘qitishning barcha jarayonini intensivlashtirish va samaradorligi. Ishonchimiz komilki, chet tillarini o‘qitish mustaqillik, onglilik va ijodkorlikni rivojlantirishga yordam beradi, shuning uchun samarali jarayon bo‘ladi.

Kompyuter va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish talabalarning yuqori faolligi va kommunikativligini amalga oshirishga imkon beradi. Kompyuter nafaqat talabalar uchun, balki tinglovchilar uchun ham yuqori rag‘batlantiruvchi vositadir, chunki u birinchi navbatda kompyuterda ishlashning to‘liq qulayligi bilan bog‘liq bo‘lgan uslubiy va didaktik salohiyatga ega bo‘lib, bunday vositalardan foydalanishga imkon beradi. Video xat, videokonferentsiya, virtual treningdan foydalanish va har qanday ijtimoiy-madaniy ma‘lumotlardan cheksiz foydalaniladi.

Chet tillarini o‘qitishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish misollari turli madaniyatlar vakillari ishtirok etadigan madaniyatlararo Onlayn loyihasi yorqin xizmat qilishi mumkin. Turli mamlakatlar talabalari tomonidan ko‘tarilgan ijtimoiy-madaniy muammolarni baholash, madaniyatlar va mentalitetlarning farqlanishidan kelib chiqqan fikr va qarashlarning tafovutlari bizning madaniyatlararo fanimiz mavzusini tanlashni belgilab berdi. "Yoshlarning dinga qarashi" onlayn loyihasi. Internetdagi forumdagi kundalik muloqot ijtimoiy-madaniy kompetentsiyani rivojlantirishga yordam beradi, chunki muloqot hamkorlar tilida olib boriladi.

Bunday loyiha davomida talabalar bir-birlari bilan tanishadilar, bir-birlari haqida juda ko‘p qiziqarli narsalarni o‘rganadilar, muhokama qilish uchun ko‘plab g‘oyalar va fikrlarni to‘playdilar. Shu bilan birga, loyiha ustida ishlash turli sohalaridagi bilimlarni o‘rganishni, mavjud bilimlarni aniq maqsadlarni hal qilishda qo‘llash qobiliyatini, shuningdek, yangi bilimlarni loyihalashni talab qiladi.

Shuni ta’kidlash kerakki, talabalar uchun ma’lumot sifatida turli xil ma’lumotlar manbalaridan foydalaniladi, bu esa ijtimoiy-madaniy ma’lumotlarni sinchkovlik bilan tanlashga, shuningdek, uning sifati va ishonchliligiga yordam beradi. Bundan tashqari, talabalar zarur ijtimoiy-madaniy tajribaga ega bo‘ladilar, chunki to‘plangan barcha ma’lumotlar forumda xorijiy orkestr o‘rindiqlari - boshqa madaniyat vakillari bilan birgalikda muhokama qilinadi.

Madaniyatlararo Onlayn loyihasi ustida ishlash talabalarning intellektual - mantiqiy va evristik qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi, chunki ular doimiy ravishda olinadigan ijtimoiy-madaniy ma’lumotlarni tahlil qilishlari, ularni taqsimlashlari kerak. Asosiysi, qayta ishlangan ma’lumotlarni tizimlashtirish. Bundan tashqari, loyiha davomida talabalar chet tilidagi mavjud bilimlarini yangi ijtimoiy-madaniy vaziyatlar va muammolarga o‘tkazishni, qarama-qarshiliklarni ko‘rishni, bir vaqtning o‘zida mustaqil qaror qabul qilishni o‘rganadilar. Shuni ham ta’kidlash kerakki, madaniyatlararo Onlayn loyihasi davomida hamkorlar - turli madaniyatlar vakillarining faol ijodiy izlanishlari olib borilmoqda.

Loyiha ishtirokchilari ijtimoiy-madaniy tadqiqot olib boradilar. Turli madaniyatlar vakillarini so‘roq qilish va sotsiologik so‘rovlar o‘tkazish bilan bog‘liq vaziyat: talabalar, maktab o‘quvchilari, shuningdek, ko‘chadagi yoshlar. Bundan tashqari, ishtirokchilar loyihaning intervyusi, shuningdek, turli diniy e’tiqodlarni ifodalovchi din arboblari. Shunday qilib, sotsiologik so‘rovlar natijasida olingan sotsial-madaniy ma’lumotlarni umumlashtirib, Ommaviy axborot vositalari va global internetdan olingan intervyu, bizningcha, jamiyatning ishonchli, ijtimoiy-madaniy manzarasi yaratilgan.

Madaniyatlararo Onlayn loyihasi bo‘yicha ishning muhim bosqichi har bir ishtirokchi tomonidan loyiha ishtirokchisi to‘g‘risida turli xil ma’lumotlarni o‘z

ichiga olgan Internet - Vikipediya sahifalari - Jahon Internet ensiklopediyasini yaratishi shart. Bundan tashqari, Vikipediya da ishtirok etish chet tilida ijtimoiy-madaniy xarakterdagi maqolalar yozishni ta'minlaydigan faol hamkorlikni ta'minlaydi. Loyiha yakunida uni global Internetda madaniyatlararo Onlayn loyihasi natijalarini kompyuterda taqdim etishdan iborat himoyasi ta'minlanadi.

Xulosa. Shunday qilib, madaniyatlararo Onlayn loyihasida ishtirok etish chet tillarini o'rganish uchun yuqori motivatsion omil ekanligini ta'kidlash kerak. Bundan tashqari, global Internetda ijodiy izlanishlar jarayonida u madaniy - madaniyatlar muloqotiga qodir til shaxsi shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Davletbaeva D.N. The model of formation of patriotism at schoolchildren by means of folk pedagogics. *International Review of Management and Marketing*, 6(2), 184-189. Ў. Grüÿer M. Coŵputer iŵ Deutschuÿterricht / M. Grüÿer, T. Hassert. – Müÿcheÿ: Goethe – Institut. – Fernstudieneinheit 14.2014 – 195 S.

2. Kerres M. Multimediale und telemediale Lernumgebungen: Konzeption und Entwicklungen / M. Kerres. – Müÿcheÿ: Fiÿk, 1664. – 236 S. *Modern Journal of Language Teaching Methods* ISSN: 2251-6204 Special Issue (December 2016) Page 101

3. Varlamova. E., Naciscione. A., Tulusina. E. A Study on the Phenomenon of Collocations: Methodology of Teaching English and German Collocations to Russian Students / E. Varlamova, A. Naciscione, E. Tulusina // *International Journal of Environmental & Science Education*. 2016.

4. Abdrafikova R., Yarmakeevi A.A. Professional evolution of student's personality in conditions of poly-cultural educational university space//*Social Sciences (Pakistan)*. - 2015.

5. Ratner F.L. Development of sociocultural competence by means of computer technologies / F.L. Ratner. A. E. Rakhimova//*Bridge – the Bridge: Language and culture*. – Naberezhnye Chelny: Prod. – in Nizhny Novgorod state. ли. ун – that of N. A. Dobrolyubov, 2005.

6. Rakhimova A.E. Advantages of use of computer technologies when training in foreign languages foreign languages at school. 2012. No. 10. Page 56-60.

7. Rakhimova A.E. Development of sociocultural competence of students in the conditions of online projects. - the Thesis for a degree of the candidate of pedagogical sciences / the Kazan state university of V. I. Ulyanov-Lenin. – Kazan, 2007.